

การพัฒนาคุณภาพชีวิตของกลุ่มเปราะบางในชุมชนรอบวัดคูหาสวรรค์ อำเภอเมือง จังหวัดพัทลุง*

IMPROVING THE QUALITY OF LIFE OF VULNERABLE GROUPS IN COMMUNITIES SURROUNDING WAT KHUHASAWAN, MUEANG DISTRICT, PHATTHALUNG PROVINCE

พระมหาสรวิชัย สรวุฑโฒ (คงดำ)*, ดิเรก นุ่นกล้า, ไพรัตน์ ฉิมหาด, นิชากรีย์ ปรีชา

Phramaha Sarawut Sarawutto (Khongdam)*, Direk Nunklam, Pairat Chimhad, Nicharee Preecha

สาขาวิชาการพัฒนสังคม มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช นครศรีธรรมราช ประเทศไทย

Social Development Branch, Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Nakhon Si Thammarat Campus, Nakhon Si Thammarat, Thailand

*Corresponding author E-mail: 6703204004@mcu.ac.th

*Tel: 084-313-2649

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาระดับคุณภาพชีวิต และ 2) ศึกษาข้อเสนอแนะในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของกลุ่มเปราะบางในชุมชนรอบวัดคูหาสวรรค์ อำเภอเมือง จังหวัดพัทลุง เป็นการวิจัยแบบผสมผสานวิธี 1) การวิจัยเชิงคุณภาพ สัมภาษณ์เชิงลึกกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 28 ราย ได้แก่ นักวิชาการพัฒนาชุมชน จำนวน 1 ราย ผู้นำท้องถิ่น จำนวน 5 ราย ประธานชุมชน 5 ชุมชน จำนวน 5 ราย บุคลากรของสถานพยาบาลในพื้นที่ จำนวน 3 ราย พระภิกษุวัดคูหาสวรรค์ พระอารามหลวง จำนวน 5 ราย และประชาชน จำนวน 9 ราย โดยการวิเคราะห์ การจำแนก การจัดระบบ การสังเคราะห์ และนำเสนอข้อมูลเชิงพรรณนา และ 2) การวิจัยเชิงปริมาณ มีประชากรกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 379 ราย ในเขตการปกครองของเทศบาลเมืองพัทลุง โดยใช้สถิติค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ 1) คุณภาพชีวิตของกลุ่มเปราะบางในชุมชนรอบวัดคูหาสวรรค์ อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 2.89$) โดยด้านการลดความเสี่ยงจากภัยธรรมชาติและ การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X} = 3.10$) รองลงมา คือ ด้านการสร้างความรู้ความเข้าใจทางสังคม ที่เพียงพอและเหมาะสมกับคนทุกช่วงวัย ($\bar{X} = 3.04$) ด้านการพัฒนาคนสำหรับโลกยุคใหม่ ($\bar{X} = 2.83$) และ ด้านการแก้ไขปัญหาความยากจนข้ามรุ่นแบบมุ่งเป้า ($\bar{X} = 2.59$) ตามลำดับ และ 2) ข้อเสนอแนะ ควรมุ่งเน้น การสร้างศักยภาพในการพึ่งพาตนเอง พัฒนาอาชีพและรายได้ ส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตและทักษะดิจิทัล พัฒนาระบบคุ้มครองทางสังคมเชิงรุก รวมถึงเสริมสร้างความพร้อมรับมือภัยธรรมชาติและสภาพภูมิอากาศ โดยอาศัยความร่วมมือจากทุกภาคส่วน และใช้วัดเป็นศูนย์กลางบูรณาการพัฒนาชุมชน เพื่อยกระดับคุณภาพชีวิต กลุ่มเปราะบางอย่างยั่งยืน

คำสำคัญ: การพัฒนาคุณภาพชีวิต, กลุ่มเปราะบาง, วัดคูหาสวรรค์, อำเภอเมือง, จังหวัดพัทลุง

Abstract

This research article aims to: 1) Study the quality of life level, and 2) Examine recommendations for improving the quality of life of vulnerable groups in the communities around Wat Khuha Sawan, Mueang District, Phatthalung Province. This study employed a mixed -

methods approach. 1) The qualitative research, in - depth interviews were conducted with 28 key informants, including 1 community development officer, 5 local leaders, 5 community leaders representing 5 communities, 3 healthcare personnel in the area, 5 Buddhist monks from Wat Khuha Sawan Royal Temple, and 9 local residents. Data were analyzed through categorization, systematization, synthesis, and presented descriptively. and 2) The quantitative research, the sample consisted of 379 residents in the administrative area of Phatthalung Town Municipality. Statistical analyses utilized percentages, means, and standard deviations. The research instruments included questionnaires and interview forms. The findings revealed that: 1) The quality of life of vulnerable groups in the communities around Wat Khuha Sawan was at a moderate level ($\bar{X} = 2.89$). The domain with the highest mean score was reducing risks from natural disasters and climate change ($\bar{X} = 3.10$), followed by building adequate and appropriate social protection for all age groups ($\bar{X} = 3.04$), human development for the modern world ($\bar{X} = 2.83$), and targeted intergenerational poverty eradication ($\bar{X} = 2.59$), respectively. and 2) The recommendations suggest focusing on building self - reliance capacity, developing occupations and income, promoting lifelong learning and digital skills, developing proactive social protection systems, and strengthening readiness to cope with natural disasters and climate change through multi - sectoral cooperation. Furthermore, the temple should serve as a central hub for integrated community development to sustainably elevate the quality of life of vulnerable groups.

Keywords: The Development of Quality of Life, Vulnerable Groups, Wat Khuha Sawan, Mueang District, Phatthalung Province

บทนำ

การพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนเป็นเป้าหมายสูงสุดที่สอดคล้องกับหลักการพัฒนายั่งยืน (SDGs) ในการ “ไม่ทิ้งใครไว้ข้างหลัง” ซึ่งครอบคลุมทั้งมิติเศรษฐกิจ สุขภาพ การศึกษา สังคม และสิ่งแวดล้อม โดยประเทศไทยได้นำแนวคิดนี้มาขับเคลื่อนผ่านยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี และแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 เพื่อมุ่งสร้างสังคมที่เสมอภาค เป็นธรรม ลดความเหลื่อมล้ำ และยกระดับคุณภาพชีวิตของประชากรทุกกลุ่มอย่างทั่วถึง (คณะกรรมการสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2565) อย่างไรก็ตาม แม้ภาพรวมประเทศจะก้าวหน้า การวิจัยในพื้นที่เฉพาะจึงจำเป็นเพื่อสร้างพัฒนายั่งยืน โดยมุ่งใช้ผลวิจัยเสริมความรู้และเทคโนโลยีอย่างง่าย พัฒนาเครือข่ายจิตอาสาลดความเหลื่อมล้ำทางสุขภาพ (กรมส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ, 2565)

กลุ่มเปราะบาง คือ กลุ่มบุคคลที่ต้องเผชิญกับความเสี่ยงทางสังคม เศรษฐกิจ และสุขภาพสูงกว่าประชากรทั่วไป เนื่องจากข้อจำกัดทางกายภาพ สติปัญญา สถานะทางเศรษฐกิจและสังคม หรือวัย (ปราโมทย์ ประสาทกุล, 2566) ประกอบด้วย ผู้สูงอายุ เด็กและเยาวชนที่ขาดโอกาส ผู้พิการ ผู้ป่วยเรื้อรัง และครัวเรือนที่มีรายได้น้อยหรือมีภาระพึ่งพิงสูง สถานการณ์กลุ่มเปราะบางในประเทศไทยนับเป็นความท้าทายที่สำคัญ จากข้อมูลของสำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ พบว่า ประเทศไทยได้เข้าสู่สังคมสูงวัยอย่างสมบูรณ์ (Aged Society) ตั้งแต่ปี พ.ศ.2565 (Maslow, A. H., 1943) ปัญหาความยากจนข้ามรุ่นและความเหลื่อมล้ำเชิงโครงสร้างในพื้นที่เช่น พัทลุง ทำให้กลุ่มเปราะบางยังติดอยู่กับความต้องการขั้นพื้นฐานตามทฤษฎีมาสโลว์ การยกระดับคุณภาพชีวิตจึงจำเป็นต้องได้รับความช่วยเหลือพิเศษผ่านการจัดสวัสดิการ สร้างโอกาสทางเศรษฐกิจ และพัฒนาระบบสุขภาพ

ชุมชน เพื่อสร้างความมั่นคงขั้นพื้นฐาน ปลดล็อกศักยภาพ ลดความเหลื่อมล้ำ และนำไปสู่การพัฒนาประเทศที่ยั่งยืนในระยะยาว

สภาพปัญหาของกลุ่มเปราะบางในชุมชนรอบวัดคูหาสวรรค์ จังหวัดพัทลุง เกิดจากการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคม เช่น โครงสร้างครอบครัวเดี่ยวที่ทำให้ผู้สูงอายุถูกทอดทิ้ง และค่าครองชีพที่สูงขึ้นจนสร้างแรงกดดันต่อครัวเรือนรายได้น้อยที่มีภาระพื้พื้ง ส่งผลให้เกิดกลุ่มเปราะบางซ่อนเร้นที่ไม่ได้รับการดูแลอย่างทั่วถึง เช่น ผู้สูงอายุติดเตียง เด็กขาดผู้อุปการะ และผู้พิการที่ขาดโอกาส แม้ภาครัฐจะมีสวัสดิการแต่ยังพบปัญหาการเข้าถึงบริการและนโยบายที่ไม่ตอบโจทย์ความต้องการจริง (กรมส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ, 2565) ซึ่งอุปสรรคสำคัญมาจากการขาดข้อมูลเชิงลึกเกี่ยวกับสถานการณ์และความต้องการในบริบทชุมชน ทำให้ไม่สามารถออกแบบมาตรการช่วยเหลือได้อย่างตรงจุดและมีประสิทธิภาพ

การวิจัยครั้งนี้มีที่มาจากความสำคัญของการยกระดับคุณภาพชีวิตและการลดความเหลื่อมล้ำของกลุ่มเปราะบางตามเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (SDGs) ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี และแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 13 ซึ่งหากว่า ระดับประเทศจะก้าวหน้า แต่ในระดับพื้นที่อย่างชุมชนรอบวัดคูหาสวรรค์ อำเภอเมือง จังหวัดพัทลุง ยังพบช่องว่างทางสังคมจากการเข้าสู่สังคมสูงวัย ความยากจนข้ามรุ่น และการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างครอบครัวที่ทำให้กลุ่มเปราะบางขาดแคลนความต้องการพื้นฐานตามทฤษฎีของมาสโลว์ (Maslow) ถูกจำกัดขีดความสามารถและเสรีภาพตามแนวคิดของเซน (Sen) อีกทั้งการนำนโยบายรัฐไปปฏิบัติยังติดขัดปัญหากระบวนการและการซ้ำซ้อน ผู้วิจัยจึงเล็งเห็นความจำเป็นในการศึกษาพื้นที่ดังกล่าวเพื่อใช้ประโยชน์จากทุนทางสังคม (Social Capital) และสถาบันศาสนาในการเติมเต็มช่องว่างทางวิชาการเกี่ยวกับกลุ่มเปราะบางในบริบทชุมชนเมืองภาคใต้ พร้อมทั้งสร้างข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติที่ตรงจุด เพื่อเสริมพลังให้ชุมชนสามารถพึ่งพาตนเองและบรรลุการพัฒนาที่ยั่งยืนโดยไม่ทิ้งใครไว้ข้างหลังได้อย่างเป็นรูปธรรม

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับคุณภาพชีวิตของกลุ่มเปราะบางในชุมชนรอบวัดคูหาสวรรค์ อำเภอเมือง จังหวัดพัทลุง
2. เพื่อศึกษาข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตของกลุ่มเปราะบางในชุมชนรอบวัดคูหาสวรรค์ อำเภอเมือง จังหวัดพัทลุง

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “การพัฒนาคุณภาพชีวิตของกลุ่มเปราะบางในชุมชนรอบวัดคูหาสวรรค์ อำเภอเมือง จังหวัดพัทลุง” ใช้รูปแบบการวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Method Research) โดยเน้นการวิจัยเชิงปริมาณเป็นต้นนำ (Quantitative Dominant) และใช้การวิจัยเชิงคุณภาพเป็นตัวสนับสนุน (Qualitative Support) มีรายละเอียดจำแนกตามระเบียบวิธีวิจัย ดังนี้

1. การวิจัยเชิงปริมาณ

1.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1.1 ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ประชาชนกลุ่มเปราะบางที่อาศัยอยู่ในตำบลคูหาสวรรค์ อำเภอเมือง จังหวัดพัทลุง ซึ่งอยู่ในเขตการปกครองของเทศบาลเมืองพัทลุง

1.1.2 กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ประชาชนในพื้นที่จำนวน 379 ราย โดยคำนวณขนาดกลุ่มตัวอย่างตามสูตรของ เครจซี่และมอร์แกน (Krejcie & Morgan) ดังนี้

$$n = \frac{x^2 N p(1-p)}{e^2(N-1) + x^2 p(1-p)}$$

เมื่อ n แทนขนาดของกลุ่มตัวอย่าง

N แทนขนาดของประชากร

e แทนความคลาดเคลื่อนที่ยอมรับให้เกิดขึ้นได้ 0.5

x^2 แทนค่าไคสแควร์ที่ df เท่ากับ 1 ระดับความเชื่อมั่นที่ 95%

P แทนสัดส่วนหรือลักษณะที่สนใจในประชากร

$$\text{แทนค่าสูตร } n = \frac{3.841 \times 32585 \times 0.5 \times 0.5}{0.05 \times 0.05 \times 32584 + 3.841 \times 0.5 \times 0.5} = 378.85 \approx 379$$

$$n = 379$$

1.1.3 เทคนิควิธีการสุ่มตัวอย่าง ใช้การสุ่มตัวอย่างอย่างง่าย (Simple Random Sampling)

1.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถามในการวิจัยครั้งนี้มีลักษณะเป็นแบบปลายปิด (Close - Ended) โดยแบ่งเนื้อหาออกเป็น 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตของกลุ่มเปราะบางในชุมชนรอบวัดคูหาสวรรค์ อำเภอเมือง จังหวัดพัทลุง โดยใช้แบบสอบถามกำหนดมาตราวัดเป็น 5 ระดับ

1.3 การสร้างและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

1.3.1 กำหนดจุดมุ่งหมายและกรอบการวิจัยจากการทบทวนวรรณกรรม

1.3.2 ศึกษาเอกสาร ตำรา และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อเป็นแนวทางสร้างข้อคำถาม

1.3.3 เขียนนิยามปฏิบัติการให้ครอบคลุมเนื้อหาและสร้างข้อคำถามตามนิยาม

1.3.4 ให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา ได้ค่าเฉลี่ย (IOC) เท่ากับ 1.00

1.3.5 นำไปทดลองใช้ (Try Out) กับกลุ่มเปราะบางในพื้นที่ใกล้เคียง (เทศบาลตำบลท่ามิหรำ) จำนวน 30 ราย เพื่อหาค่าความเชื่อมั่น โดยวิธีสัมประสิทธิ์อัลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha)

1.3.6 ปรับปรุงและจัดพิมพ์เป็นแบบสอบถามฉบับจริง

1.4 การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้ดำเนินการ ดังนี้

1.4.1 ใช้หนังสือแนะนำตัวจากศูนย์บัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช ประสานงานผู้นำชุมชน

1.4.2 ผู้วิจัยและผู้ช่วยนักวิจัยร่วมกันแจกแบบสอบถาม จำนวน 379 ชุด

1.4.3 นำแบบสอบถามที่ได้รับ มาตรวจสอบความสมบูรณ์เรียบร้อย

1.5 การวิเคราะห์ข้อมูล ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐาน วิเคราะห์ด้วย ค่าร้อยละ (Percentage) นำเสนอในรูปแบบตารางและแผนภูมิประกอบคำบรรยาย

ตอนที่ 2 ระดับการพัฒนาคุณภาพชีวิต (4 ด้าน 20 ข้อ) วิเคราะห์ด้วย ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และแปลผลโดยเปรียบเทียบกับเกณฑ์การแปลความหมายของลิเคิร์ต (Likert)

2. การวิจัยเชิงคุณภาพ

2.1 ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants)

ใช้การสุ่มตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling) จากบุคคลที่มีคุณสมบัติเกี่ยวข้องกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตกลุ่มเปราะบางจำนวน 6 กลุ่ม รวมทั้งสิ้น 28 ราย ได้แก่ นักวิชาการพัฒนาชุมชน จำนวน 1 ราย กลุ่มผู้นำท้องถิ่น จำนวน 5 รายกลุ่มประธานชุมชน 5 ชุมชน จำนวน 5 รายกลุ่มบุคลากรของ

สถานพยาบาลในพื้นที่ จำนวน 3 รายการ พระภิกษุวัดคูหาสวรรค์ พระอารามหลวง จำนวน 5 ราย และกลุ่มประชาชน จำนวน 9 ราย

2.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ผู้วิจัยใช้ แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง ที่สร้างขึ้นเอง โดยมีขั้นตอนการพัฒนาเครื่องมือ ดังนี้

2.2.1 ศึกษาเอกสาร หลักการ แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อหาแนวทาง

2.2.2 เรียบเรียงและสร้างร่างแบบสัมภาษณ์

2.2.3 เสนอต่อคณะกรรมการที่ปรึกษาเพื่อตรวจสอบภาษาและความถูกต้อง แล้วนำมา

ปรับปรุง

2.2.4 เสนอต่อผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 3 ท่าน เพื่อตรวจสอบความถูกต้องเชิงเนื้อหาและ

รูปแบบภาษา

2.2.5 ปรับปรุงแก้ไขข้อคำถามตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ

2.2.6 นำแบบสัมภาษณ์ที่สมบูรณ์ไปใช้เก็บข้อมูลจริง

2.3 การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยดำเนินการเก็บข้อมูลตามลำดับขั้นตอน ดังนี้

2.3.1 ขอนหนังสือแนะนำตัวและขออนุญาตเก็บข้อมูลจากศูนย์บัณฑิตศึกษามหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช เพื่อประสานงานผู้ให้สัมภาษณ์

2.3.2 ส่งแบบสัมภาษณ์เพื่อนัดหมายล่วงหน้า 7 วัน ก่อนลงพื้นที่สัมภาษณ์ด้วยตนเอง

2.3.3 ดำเนินการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญทั้ง 28 รายด้วยตนเอง พร้อมใช้อุปกรณ์

บันทึกข้อมูล

2.4 การวิเคราะห์ข้อมูล

2.4.1 ตรวจสอบความถูกต้อง จำแนก และจัดหมวดหมู่ข้อมูลออกเป็นด้าน ๆ อย่างเป็นระบบ

2.4.2 การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) ด้วยวิธีการตีความและสร้างข้อสรุปเป็นรายด้าน

2.4.3 สังเคราะห์บทสรุปร่วมกัน และนำเสนอผลในรูปแบบ ความเรียงเชิงพรรณนา

ผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “การพัฒนาคุณภาพชีวิตของกลุ่มเปราะบางในชุมชนรอบวัดคูหาสวรรค์ อำเภอเมือง จังหวัดพัทลุง” มีผลการวิจัยดังนี้

1. ศึกษาระดับคุณภาพชีวิตของกลุ่มเปราะบางในชุมชนรอบวัดคูหาสวรรค์ อำเภอเมือง จังหวัดพัทลุง

1.1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามจะจำแนกจำนวนและค่าร้อยละตามปัจจัยต่าง ๆ ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้ต่อเดือน พร้อมทั้งมีการกำหนดความหมายของสัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ เพื่อสร้างความเข้าใจที่ถูกต้องตรงกันในการแปลความหมายผลลัพธ์ ดังนี้

ตารางที่ 1 แสดงจำนวนและร้อยละข้อมูลพื้นฐานของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามเพศ (n = 379)

ข้อมูลพื้นฐานของผู้ตอบแบบสอบถาม	จำนวน	คิดเป็นร้อยละ
เพศ		
ชาย	172	45.38
หญิง	194	51.19
LGBTQ	13	3.43
รวม	379	100.00

จากตารางที่ 1 พบว่า กลุ่มตัวอย่างของผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน 194 ราย คิดเป็นร้อยละ 51.19 รองลงมา ได้แก่ เพศชาย จำนวน 172 ราย คิดเป็นร้อยละ 45.38 และต่ำสุดเป็นเพศ LGBTQ จำนวน 13 ราย คิดเป็นร้อยละ 3.43

1.1.1 ข้อมูลพื้นฐานของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามอายุ ($n = 379$) กลุ่มตัวอย่างของผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีอายุต่ำกว่า 20 ปี และอายุ 36 - 40 ปี จำนวน 61 ราย คิดเป็นร้อยละ 16.09 รองลงมาได้แก่ อายุ 71 - 75 ปี จำนวน 48 ราย คิดเป็นร้อยละ 12.66 อายุ 20 - 25 ปี จำนวน 38 ราย คิดเป็นร้อยละ 10.03 อายุ 61 - 65 ปี จำนวน 36 ราย คิดเป็นร้อยละ 9.50 อายุ 26 - 30 ปี จำนวน 25 ราย คิดเป็นร้อยละ 6.60 อายุ 46 - 50 ปี จำนวน 24 ราย คิดเป็นร้อยละ 6.33 และเพศ LGBTQ จำนวน 13 ราย คิดเป็นร้อยละ 3.43 อายุ 31 - 35 ปี และ อายุ 76 - 80 ปี จำนวน 13 ราย คิดเป็นร้อยละ 3.43 ส่วนอายุ 41 - 45 ปี อายุ 51 - 55 ปี อายุ 56 - 60 ปี อายุ 66 - 70 ปี และอายุ 81 ปีขึ้นไป มีจำนวนน้อยสุด 12 ราย คิดเป็นร้อยละ 3.17

1.1.2 ข้อมูลพื้นฐานของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามระดับการศึกษา ($n=379$) พบว่า กลุ่มตัวอย่างของผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีระดับการศึกษาระดับประถมศึกษา จำนวน 182 ราย คิดเป็นร้อยละ 48.02 รองลงมาได้แก่ ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น จำนวน 97 ราย คิดเป็นร้อยละ 25.59 ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย จำนวน 62 ราย คิดเป็นร้อยละ 16.36 ระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ จำนวน 25 ราย คิดเป็นร้อยละ 6.60 และระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง จำนวน 13 ราย คิดเป็นร้อยละ 3.43

1.1.3 ข้อมูลพื้นฐานของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามอาชีพ ($n = 379$) พบว่า กลุ่มตัวอย่างของผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีอาชีพรับจ้างทั่วไป จำนวน 157 ราย คิดเป็นร้อยละ 41.42 รองลงมาได้แก่ ไม่ได้ประกอบอาชีพ จำนวน 147 ราย คิดเป็นร้อยละ 38.79 อาชีพค้าขาย จำนวน 49 ราย คิดเป็นร้อยละ 12.93 ส่วนอาชีพเกษตรกรกรรมและอาชีพธุรกิจส่วนตัว จำนวน 13 ราย คิดเป็นร้อยละ 3.43

ตารางที่ 2 แสดงจำนวนและร้อยละข้อมูลพื้นฐานของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามรายได้ ($n = 379$)

ข้อมูลพื้นฐานของผู้ตอบแบบสอบถาม	จำนวน	คิดเป็นร้อยละ
รายได้		
ต่ำกว่า 5,000 บาท	157	41.42
5,000 - 10,000 บาท	123	32.45
10,001 - 15,000 บาท	63	16.62
15,001 บาทขึ้นไป	36	9.50
รวม	379	100.00

จากตารางที่ 2 พบว่า กลุ่มตัวอย่างของผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีรายได้ต่ำกว่า 5,000 บาท จำนวน 157 ราย คิดเป็นร้อยละ 41.42 รองลงมาได้แก่ มีรายได้ 5,000 - 10,000 บาท จำนวน 123 ราย คิดเป็นร้อยละ 32.45 มีรายได้ 10,001 - 15,000 บาท จำนวน 63 ราย คิดเป็นร้อยละ 16.62 และมีรายได้ 15,001 บาทขึ้นไป จำนวน 36 ราย คิดเป็นร้อยละ 9.50

1.2 ผลการวิเคราะห์ระดับคุณภาพชีวิตของกลุ่มเปราะบางในชุมชนรอบวัดคูหาสวรรค์ อำเภอเมือง จังหวัดพัทลุง มีรายละเอียดต่อไปนี้

ตารางที่ 3 แสดงระดับคุณภาพชีวิตของกลุ่มเปราะบาง ในชุมชนรอบวัดคูหาสวรรค์ อำเภอเมือง จังหวัดพัทลุง โดยภาพรวม (n = 379)

ที่	คุณภาพชีวิตของกลุ่มเปราะบาง ในชุมชนรอบวัดคูหาสวรรค์ อำเภอเมือง จังหวัดพัทลุง	ระดับการพัฒนา		
		คุณภาพชีวิตของคนกลุ่มเปราะบาง		
		$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1	ด้านการแก้ไขปัญหาความยากจนข้ามรุ่นแบบมุ่งเป้า	2.59	0.67	ปานกลาง
2	ด้านการสร้างความคุ้มครองทางสังคมที่เพียงพอและเหมาะสมกับคนทุกช่วงวัย	3.04	0.62	ปานกลาง
3	ด้านการพัฒนาคนสำหรับโลกยุคใหม่	2.83	0.73	ปานกลาง
4	ด้านการลดความเสี่ยงจากภัยธรรมชาติและ การเปลี่ยนแปลง	3.10	0.72	ปานกลาง
รวม		2.89	0.69	ปานกลาง

จากตารางที่ 3 พบว่า ระดับคุณภาพชีวิตของคนกลุ่มเปราะบาง อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 2.89$, S.D. = 0.69) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านการลดความเสี่ยงจากภัยธรรมชาติและ การเปลี่ยนแปลง ($\bar{X} = 3.10$, S.D. = 0.72) รองลงมา ได้แก่ ด้านการสร้างความคุ้มครองทางสังคมที่เพียงพอและเหมาะสมกับคนทุกช่วงวัย ($\bar{X} = 3.04$, S.D. = 0.62) ด้านการพัฒนาคนสำหรับโลกยุคใหม่ ($\bar{X} = 2.83$, S.D. = 0.73) และด้านการแก้ไขปัญหาความยากจนข้ามรุ่นแบบมุ่งเป้า ($\bar{X} = 2.59$, S.D. = 0.67) ตามลำดับ

ตารางที่ 4 แสดงระดับการพัฒนาคุณภาพชีวิตของกลุ่มเปราะบาง ด้านการแก้ไขปัญหาความยากจนข้ามรุ่นแบบมุ่งเป้า ในชุมชนรอบวัดคูหาสวรรค์ อำเภอเมือง จังหวัดพัทลุง ด้านการแก้ไขปัญหาความยากจนข้ามรุ่นแบบมุ่งเป้า (n = 379)

ที่	ด้านการแก้ไขปัญหาความยากจนข้ามรุ่นแบบมุ่งเป้า	ระดับการพัฒนา		
		คุณภาพชีวิตของคนกลุ่มเปราะบาง		
		$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1	คนกลุ่มเปราะบางได้รับการสนับสนุนทางการศึกษาที่เพียงพอ (ทุนการศึกษา อุปกรณ์การเรียน) เพื่อไม่ให้หลุดออกจากระบบการศึกษา	2.60	0.83	ปานกลาง
2	คนกลุ่มเปราะบางได้รับโอกาสในการเข้ารับการฝึกอบรมทักษะอาชีพที่สามารถนำไปสร้างรายได้ได้จริง	2.53	0.83	ปานกลาง
3	คนกลุ่มเปราะบางสามารถเข้าถึงแหล่งเงินทุนหรือสินเชื่อเพื่อการประกอบอาชีพได้ง่าย เช่น กองทุนหมู่บ้าน สหกรณ์ ธนาคาร	2.68	1.12	ปานกลาง
4	คนกลุ่มเปราะบางมีรายได้ที่เพียงพอและมั่นคงสำหรับการดำรงชีวิตและการลงทุนในอนาคต	2.53	1.00	ปานกลาง
5	มีความเชื่อมั่นว่าคนกลุ่มเปราะบางสามารถหลุดพ้นจากสถานการณ์ความยากจนได้อย่างยั่งยืนในอนาคต	2.64	0.71	ปานกลาง
รวม		2.59	0.67	ปานกลาง

จากตารางที่ 4 พบว่า คุณภาพชีวิตของกลุ่มเปราะบาง ด้านการแก้ไขปัญหาความยากจนข้ามรุ่นแบบมุ่งเป้า อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 2.59$, S.D. = 0.67) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า คนกลุ่มเปราะบางสามารถเข้าถึงแหล่งเงินทุนหรือสินเชื่อเพื่อการประกอบอาชีพได้ง่าย เช่น กองทุนหมู่บ้าน สหกรณ์ ธนาคาร ($\bar{X} = 2.68$, S.D. = 1.12) รองลงมา ได้แก่ มีความเชื่อมั่นว่าคนกลุ่มเปราะบางสามารถหลุดพ้นจากสถานการณ์ความยากจนได้อย่างยั่งยืนในอนาคต ($\bar{X} = 2.64$, S.D. = 1.71) คนกลุ่มเปราะบางได้รับการสนับสนุนทางการศึกษาที่เพียงพอ (ทุนการศึกษา อุปกรณ์การเรียน) เพื่อไม่ให้หลุดออกจากระบบการศึกษา ($\bar{X} = 2.60$, S.D. = 1.83) คนกลุ่ม

เปราะบางได้รับโอกาสในการเข้ารับการฝึกอบรมทักษะอาชีพที่สามารถนำไปสร้างรายได้ได้จริง ($\bar{X} = 2.53$, S.D. = 1.83) และคนกลุ่มเปราะบางมีรายได้ที่เพียงพอและมั่นคงสำหรับการดำรงชีวิตและการลงทุนในอนาคต ($\bar{X} = 2.53$, S.D. = 1.00)

ตารางที่ 5 แสดงระดับคุณภาพชีวิตของกลุ่มเปราะบาง ด้านการสร้างความคุ้มครองทางสังคมที่เพียงพอและเหมาะสมกับคนทุกช่วงวัย ในชุมชนรอบวัดคูหาสวรรค์ อำเภอเมือง จังหวัดพัทลุง ด้านการสร้างความคุ้มครองทางสังคมที่เพียงพอและเหมาะสมกับคนทุกช่วงวัย (n = 379)

ที่	ด้านการสร้างความคุ้มครองทางสังคมที่เพียงพอและเหมาะสมกับคนทุกช่วงวัย	ระดับการพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนกลุ่มเปราะบาง		
		$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1	คนกลุ่มเปราะบางสามารถเข้าถึงบริการรักษาพยาบาลได้อย่างเพียงพอผ่านสิทธิต่าง ๆ เช่น บัตรทอง ประกันสังคม ประกันสุขภาพ	3.33	0.64	ปานกลาง
2	คนกลุ่มเปราะบางได้รับเบี้ยยังชีพต่าง ๆ ตามสิทธิอย่างสม่ำเสมอ เช่น เบี้ยผู้สูงอายุ เบี้ยความพิการ เงินอุดหนุนเด็ก	3.18	0.83	ปานกลาง
3	ชุมชนมีระบบการดูแลช่วยเหลือคนกลุ่มเปราะบาง เช่น อาสาสมัครดูแลผู้สูงอายุ ผู้ป่วย กลุ่มช่วยเหลือเด็ก	3.00	0.84	ปานกลาง
4	มีหน่วยงานหรือกลไกในชุมชนที่สามารถให้ความช่วยเหลือได้ทันทั่วทั้งในกรณีที่ประสบปัญหาฉุกเฉินกับคนกลุ่มเปราะบาง	2.96	0.75	ปานกลาง
5	คนกลุ่มเปราะบางได้รับการดูแลและความช่วยเหลือที่เหมาะสมตามช่วงวัยในปัจจุบันและอนาคต	2.72	0.84	ปานกลาง
รวม		3.04	0.62	ปานกลาง

จากตารางที่ 5 พบว่า ระดับการพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนกลุ่มเปราะบาง ด้านการสร้างความคุ้มครองทางสังคมที่เพียงพอและเหมาะสมกับคนทุกช่วงวัย อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.04$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่าคนกลุ่มเปราะบางสามารถเข้าถึงบริการรักษาพยาบาลได้อย่างเพียงพอผ่านสิทธิต่าง ๆ เช่น บัตรทอง ประกันสังคม ประกันสุขภาพ ($\bar{X} = 3.33$) รองลงมา ได้แก่ คนกลุ่มเปราะบางได้รับเบี้ยยังชีพต่าง ๆ ตามสิทธิอย่างสม่ำเสมอ เช่น เบี้ยผู้สูงอายุ เบี้ยความพิการ เงินอุดหนุนเด็ก ($\bar{X} = 3.18$) ชุมชนมีระบบการดูแลช่วยเหลือคนกลุ่มเปราะบาง เช่น อาสาสมัครดูแลผู้สูงอายุ ผู้ป่วย กลุ่มช่วยเหลือเด็ก ($\bar{X} = 3.00$) มีหน่วยงานหรือกลไกในชุมชนที่สามารถให้ความช่วยเหลือได้ทันทั่วทั้งในกรณีที่ประสบปัญหาฉุกเฉินกับคนกลุ่มเปราะบาง ($\bar{X} = 2.96$) และคนกลุ่มเปราะบางได้รับการดูแลและความช่วยเหลือที่เหมาะสมตามช่วงวัยในปัจจุบันและอนาคต ($\bar{X} = 2.72$)

ตารางที่ 6 แสดงระดับการพัฒนาคุณภาพชีวิตของกลุ่มเปราะบาง ด้านการพัฒนาคนสำหรับโลกยุคใหม่ ในชุมชนรอบวัดคูหาสวรรค์ อำเภอเมือง จังหวัดพัทลุง ด้านการพัฒนาคนสำหรับโลกยุคใหม่ (n = 379)

ที่	ด้านการพัฒนาคนสำหรับโลกยุคใหม่	ระดับการพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนกลุ่มเปราะบาง		
		$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1	คนกลุ่มเปราะบางสามารถใช้เทคโนโลยีพื้นฐานได้ เช่น สมาร์ทโฟน อินเทอร์เน็ต แอปพลิเคชัน เพื่อการสื่อสารและหาข้อมูล	2.90	0.88	ปานกลาง
2	คนกลุ่มเปราะบางได้รับโอกาสในการเข้าร่วมกิจกรรมการเรียนรู้หรือพัฒนาทักษะใหม่ ๆ ในชุมชนอย่างสม่ำเสมอ	2.79	0.95	ปานกลาง
3	คนกลุ่มเปราะบางสามารถปรับตัวและเรียนรู้สิ่งใหม่ ๆ เพื่อนำไปใช้ในการพัฒนาอาชีพและคุณภาพชีวิตได้	2.74	0.78	ปานกลาง

ตารางที่ 6 แสดงระดับการพัฒนาคุณภาพชีวิตของกลุ่มเปราะบาง ด้านการพัฒนาคนสำหรับโลกยุคใหม่ ในชุมชนรอบวัดคูหาสวรรค์ อำเภอเมือง จังหวัดพัทลุง ด้านการพัฒนาคนสำหรับโลกยุคใหม่ (ต่อ) (n = 379)

ที่	ด้านการพัฒนาคนสำหรับโลกยุคใหม่	ระดับการพัฒนา		
		คุณภาพชีวิตของคนกลุ่มเปราะบาง		
		$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
4	คนกลุ่มเปราะบางมีโอกาสแลกเปลี่ยนความรู้และประสบการณ์กับคนอื่น ๆ ในชุมชนเพื่อการพัฒนาาร่วมกัน	2.94	0.90	ปานกลาง
5	คนกลุ่มเปราะบางสามารถดำรงชีวิตและประกอบอาชีพได้อย่างเหมาะสมในยุคที่เทคโนโลยีเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว	2.76	0.91	ปานกลาง
รวม		2.83	0.73	ปานกลาง

จากตารางที่ 6 พบว่า ระดับการพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนกลุ่มเปราะบาง ด้านการพัฒนาคนสำหรับโลกยุคใหม่ อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 2.83$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า คนกลุ่มเปราะบางมีโอกาสแลกเปลี่ยนความรู้ และประสบการณ์กับคนอื่น ๆ ในชุมชนเพื่อการพัฒนาาร่วมกัน ($\bar{X} = 2.94$) รองลงมา ได้แก่ คนกลุ่มเปราะบาง สามารถใช้เทคโนโลยีพื้นฐานได้ เช่น สมาร์ทโฟน อินเทอร์เน็ต แอปพลิเคชัน เพื่อการสื่อสารและหาข้อมูล ($\bar{X} = 2.90$) คนกลุ่มเปราะบางได้รับโอกาสในการเข้าร่วมกิจกรรมการเรียนรู้หรือพัฒนาทักษะใหม่ ๆ ในชุมชน อย่างสม่ำเสมอ ($\bar{X} = 2.79$) คนกลุ่มเปราะบางสามารถดำรงชีวิตและประกอบอาชีพได้อย่างเหมาะสมในยุคที่ เทคโนโลยีเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว ($\bar{X} = 2.76$) และคนกลุ่มเปราะบางสามารถปรับตัวและเรียนรู้สิ่งใหม่ ๆ เพื่อนำไปใช้ในการพัฒนาอาชีพและคุณภาพชีวิตได้ ($\bar{X} = 2.74$)

ตารางที่ 7 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับการพัฒนาคุณภาพชีวิตของกลุ่มเปราะบาง ด้านการลดความเสี่ยงจากภัยธรรมชาติและ การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ ในชุมชนรอบวัดคูหาสวรรค์ อำเภอเมือง จังหวัดพัทลุง ด้านการลดความเสี่ยง จากภัยธรรมชาติและ การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ (n = 379)

ที่	ด้านการลดความเสี่ยงจากภัยธรรมชาติและ การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ	ระดับการพัฒนา		
		คุณภาพชีวิตของคนกลุ่มเปราะบาง		
		$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1	คนกลุ่มเปราะบางได้รับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการแจ้งเตือนภัยธรรมชาติและ แนวทางการปฏิบัติตนอย่างทันที่และเพียงพอ	3.03	0.79	ปานกลาง
2	คนกลุ่มเปราะบางมีส่วนร่วมในกิจกรรมป้องกันและเตรียมรับมือภัยพิบัติใน ชุมชน เช่น การซ้อมอพยพ การเตรียมที่หลบภัย	2.95	0.90	ปานกลาง
3	ที่อยู่อาศัยและสถานที่ประกอบอาชีพของคนกลุ่มเปราะบางมีความปลอดภัย และสามารถรับมือกับภัยธรรมชาติได้	3.16	0.75	ปานกลาง
4	คนกลุ่มเปราะบางสามารถปรับเปลี่ยนวิถีการดำรงชีวิตหรือการประกอบอาชีพ เพื่อลดผลกระทบจากภัยธรรมชาติได้	3.12	1.00	ปานกลาง
5	ชุมชนและครัวเรือนที่คนกลุ่มเปราะบางอาศัยอยู่ มีความพร้อมในการรับมือ กับภัยธรรมชาติที่อาจเกิดขึ้นในอนาคต	3.26	0.85	ปานกลาง
รวม		3.10	0.72	ปานกลาง

จากตารางที่ 7 พบว่า ระดับการพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนกลุ่มเปราะบาง ด้านการลดความเสี่ยงจากภัย ธรรมชาติและ การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.10$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ชุมชนและครัวเรือนที่คนกลุ่มเปราะบางอาศัยอยู่ มีความพร้อมในการรับมือกับภัยธรรมชาติที่อาจเกิดขึ้นในอนาคต ($\bar{X} = 3.26$) รองลงมา ได้แก่ ที่อยู่อาศัยและสถานที่ประกอบอาชีพของคนกลุ่มเปราะบางมีความปลอดภัยและ

สามารถรับมือกับภัยธรรมชาติได้ ($\bar{X} = 3.16$) คนกลุ่มเปราะบางสามารถปรับเปลี่ยนวิถีการดำรงชีวิตหรือการประกอบอาชีพเพื่อลดผลกระทบจากภัยธรรมชาติได้ ($\bar{X} = 3.12$) คนกลุ่มเปราะบางได้รับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการแจ้งเตือนภัยธรรมชาติและแนวทางการปฏิบัติตนอย่างทันที่และเพียงพอ ($\bar{X} = 3.03$) ส่วนคนกลุ่มเปราะบางมีส่วนร่วมในกิจกรรมป้องกันและเตรียมรับมือภัยพิบัติในชุมชน เช่น การซ้อมอพยพ การเตรียมที่หลบภัย ($\bar{X} = 2.95$)

2. ศึกษาข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตของกลุ่มเปราะบางในชุมชนรอบวัดคูหาสวรรค์ อำเภอเมือง จังหวัดพัทลุง

จากการเก็บรวบรวมข้อเสนอแนะเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของกลุ่มเปราะบางในชุมชนรอบวัดคูหาสวรรค์ อำเภอเมือง จังหวัดพัทลุง ดำเนินการผ่านการสัมภาษณ์เชิงลึกกับกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญรวม 28 ราย ประกอบด้วย นักวิชาการพัฒนาชุมชน ผู้นำท้องถิ่น ประธานชุมชน บุคลากรทางการแพทย์ พระภิกษุสงฆ์ และประชาชนในพื้นที่ ซึ่งข้อเสนอแนะจากทุกกลุ่มได้ถูกนำมาแยกประเด็นและวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของกลุ่มเปราะบางอย่างเป็นระบบ โดยครอบคลุมการพัฒนาใน 4 ด้านหลัก ดังนี้

2.1 ด้านการแก้ไขปัญหาความยากจนข้ามรุ่นแบบมุ่งเป้า

พบว่า ปัจจัยสำคัญที่สุดคือ การสร้างอาชีพที่มั่นคง การเพิ่มรายได้ การส่งเสริมทักษะอาชีพ และการสนับสนุนทุนหรือเครื่องมือในการประกอบอาชีพ โดยมีผู้ให้ข้อมูลได้เสนอว่า “คนกลุ่มเปราะบางต้องมีอาชีพที่มั่นคง มีแหล่งประกอบอาชีพที่ทำกิน และมีที่อยู่อาศัยที่ได้มาตรฐาน” (ผู้ให้สัมภาษณ์ท่านที่ 1, 2569ก) เป็นพื้นฐานสำคัญของการดำรงชีวิต และมีผู้ให้ทรงเสนอเพิ่มเติมว่า “การส่งเสริมอาชีพควรดำเนินการควบคู่กับการอบรมคุณธรรม จริยธรรม และการใช้ชีวิตอย่างพอเพียง เพื่อไม่ให้เกิดการพัฒนากลายเป็นเพียงการเพิ่มรายได้ แต่ต้องเป็นการยกระดับวิถีชีวิตให้มีความมั่นคงและมีศักดิ์ศรี” (ผู้ให้สัมภาษณ์ท่านที่ 2, 2569) กล่าวได้ว่า ข้อเสนอแนะนี้มุ่งเน้นการพัฒนาแบบเสริมพลังเพื่อให้กลุ่มเปราะบางสามารถพึ่งพาตนเองได้ในระยะยาวแทนการรอรับความช่วยเหลือ โดยเสนอให้มีการฝึกอบรมอาชีพที่สอดคล้องกับบริบทพื้นที่และศักยภาพที่ทำได้จริง เช่น อาชีพบริการขนาดเล็ก การแปรรูปผลิตภัณฑ์ชุมชน หรือการเกษตรปลอดภัย ควบคู่ไปกับการจัดตั้งระบบติดตามผลหลังการอบรมเพื่อประเมินความสำเร็จในการสร้างรายได้จริง แทนการจบโครงการไปโดยไม่มีการต่อยอดหมุนเวียนต่อเนื่อง

ข้อเสนอแนะสำคัญคือการบูรณาการร่วมกันระหว่างเทศบาล ชุมชน วัด และหน่วยงานสังคม เพื่อจัดทำฐานข้อมูลครัวเรือนเปราะบางแบบมุ่งเป้า ช่วยป้องกันการช่วยเหลือที่ซ้ำซ้อนหรือตกหล่น และสามารถออกแบบมาตรการช่วยเหลือได้ตรงจุดตามความต้องการเฉพาะบุคคล ทั้งการศึกษาและโภชนาการเด็ก การดูแลและส่งเสริมอาชีพผู้สูงอายุ การปรับสภาพแวดล้อมผู้พิการ ตลอดจนการพัฒนาทักษะและแหล่งทุนให้ครัวเรือนยากจนส่งเสริมการพึ่งพาตนเอง (ผู้ให้สัมภาษณ์ท่านที่ 3, 2569) วัดทำหน้าที่เป็นพื้นที่กลางในการพัฒนาคนและอาชีพ โดยผสานการอบรมหลักธรรมเพื่อการพึ่งพาตนเอง เข้ากับการประสานภาครัฐและเอกชนเพื่อฝึกอาชีพและสร้างตลาดชุมชน ส่งผลให้บทบาทของพระสงฆ์เปลี่ยนจากผู้ให้การสงเคราะห์ สู่การเป็นผู้นำทางจิตวิญญาณและผู้เชื่อมโยงทุนทางสังคมเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตประชาชนอย่างยั่งยืน (ผู้ให้สัมภาษณ์ท่านที่ 4, 2569)

2.2 ด้านการสร้างควมคุ้มครองทางสังคมที่เพียงพอและเหมาะสมกับคนทุกช่วงวัย

จากการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ นักวิชาการพัฒนาชุมชน กลุ่มผู้นำท้องถิ่น กลุ่มประธานชุมชน 5 ชุมชน กลุ่มบุคลากรของสถานพยาบาลในพื้นที่ กลุ่มพระภิกษุวัดคูหาสวรรค์ พระอารามหลวง และกลุ่มประชาชน พบว่า ระบบคุ้มครองทางสังคมในปัจจุบันยังพึ่งพาเครือข่าย อสม. และผู้นำชุมชนเป็นหลัก ซึ่งอาจส่งผลให้การช่วยเหลือกลุ่มเปราะบาง เช่น ผู้ป่วยติดเตียงหรือผู้ที่อยู่ลำพัง ขาดความต่อเนื่องและไม่ครอบคลุม ดังนั้น จึงควรพัฒนาระบบคุ้มครองทางสังคมเชิงรุกด้วยการเยี่ยมบ้าน สสำรวจข้อมูล และจัดทำบัญชีรายชื่อกลุ่มเสี่ยง พร้อมทั้งบูรณาการความร่วมมือจัดตั้งคณะทำงานร่วมกันระหว่างเทศบาล อสม. ผู้นำชุมชน พระสงฆ์ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพและความทั่วถึงในการแก้ไขปัญหา

เฉพาะกรณีอย่างยั่งยืน (ผู้ให้สัมภาษณ์ท่านที่ 5, 2569) นอกจากนี้ การช่วยเหลือกลุ่มเปราะบางที่มีประสิทธิภาพ ต้องครอบคลุมการเยียวยาจิตใจและสร้างความรู้สึกรักมีคุณค่า โดยขับเคลื่อนด้วย “ระบบสวัสดิการชุมชนเชิงพุทธบูรณาการ” มีวัดเป็นศูนย์กลาง ร่วมมือกับเทศบาล อสม. ผู้นำชุมชน และประชาชน กลไกนี้จะช่วยเปลี่ยนผ่านจากระบบสวัสดิการที่พึ่งพาภาครัฐ ไปสู่วัฒนธรรมการดูแลเกื้อกูลกันอย่างยั่งยืนในชุมชน (ผู้ให้สัมภาษณ์ท่านที่ 1, 2569ข)

ดังนั้น แนวทางการพัฒนาคือการสร้างระบบคุ้มครองทางสังคมแบบบูรณาการที่เชื่อมโยงข้อมูลหลากหลายระหว่างหน่วยงานเพื่อช่วยเหลือกลุ่มเปราะบางได้อย่างแม่นยำ โดยมุ่งเน้นการดูแลที่ตอบโจทย์เฉพาะกลุ่ม เช่น การส่งเสริมสุขภาพและระบบดูแลระยะยาวในชุมชนสำหรับผู้สูงอายุ และการสร้างระบบเฝ้าระวังความรุนแรงรวมถึงปัญหาสุขภาพจิตสำหรับเด็ก เยาวชน และสตรีผ่านความร่วมมือของสถาบันหลักในสังคม นอกจากนี้ ยังส่งเสริมการจัดตั้งกองทุนสวัสดิการชุมชนและเครือข่ายอาสาสมัครในพื้นที่ เพื่อเป็นกลไกพึ่งพาตนเองที่ช่วยสร้างความมั่นคงทางสังคมและลดภาระของภาครัฐในระยะยาว

2.3 ด้านการพัฒนาคนสำหรับโลกยุคใหม่

จากการเก็บรวบรวมข้อมูลผ่านการสัมภาษณ์กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญในพื้นที่ เช่น นักวิชาการพัฒนาชุมชน ผู้นำท้องถิ่น บุคลากรทางการแพทย์ และพระภิกษุ พบว่ากลุ่มเปราะบางยังขาดทักษะและไม่สามารถใช้ประโยชน์จากเทคโนโลยีได้อย่างเต็มศักยภาพ จึงควรส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต (Lifelong Learning) ด้วยการจัดหลักสูตรพัฒนาทักษะดิจิทัลที่ครอบคลุมประชาชนทุกช่วงวัย โดยเฉพาะผู้สูงอายุ ผู้พิการ และผู้มีรายได้น้อย เพื่อช่วยให้สามารถนำเทคโนโลยีไปใช้ในการดำรงชีวิต การประกอบอาชีพ และการเข้าถึงบริการภาครัฐได้อย่างมีประสิทธิภาพ (ผู้ให้สัมภาษณ์ท่านที่ 6, 2569) นอกจากนี้ การส่งเสริมการสร้างศูนย์การเรียนรู้ดิจิทัลในชุมชนผ่านความร่วมมือของวัด โรงเรียน และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มีวัตถุประสงค์เพื่อเป็นพื้นที่พัฒนาทักษะเทคโนโลยี การตลาดออนไลน์ และการเข้าถึงข้อมูลข่าวสาร โดยเน้นการฝึกปฏิบัติจริง การถ่ายทอดความรู้จากปราชญ์ชุมชน และการมีส่วนร่วม เพื่อให้ประชาชนสามารถนำความรู้ไปพัฒนาคุณภาพชีวิตได้อย่างเป็นรูปธรรม และสอดคล้องกับบริบทของชุมชน (ผู้ให้สัมภาษณ์ท่านที่ 7, 2569)

ดังนั้น การพัฒนาศักยภาพกลุ่มเปราะบางต้องไม่เน้นเพียงให้ความรู้ แต่ต้องมุ่งสร้างความเชื่อมั่นทักษะแก้ปัญหา และการปรับตัวเท่าทันการเปลี่ยนแปลง พร้อมจัดอบรมใช้สื่อออนไลน์อย่างถูกต้องเพื่อรู้เท่าทันข่าวปลอมและป้องกันการตกเป็นเหยื่อมิจฉาชีพ (ผู้ให้สัมภาษณ์ท่านที่ 8, 2569) การใช้เทคโนโลยีในยุคใหม่จำเป็นต้องควบคู่กับสติ ปัญญา และความรับผิดชอบ เพื่อป้องกันปัญหาจากการขาดการรู้เท่าทัน เช่น ข่าวปลอม และการหลอกลวงออนไลน์ จึงมีข้อเสนอแนะให้จัดตั้งศูนย์การเรียนรู้ดิจิทัลชุมชนในพื้นที่สาธารณะหรือวัดเพื่ออบรมทักษะดิจิทัลพื้นฐานและการป้องกันภัยออนไลน์ให้แก่กลุ่มเปราะบาง โดยเน้นรูปแบบการสอนที่ง่ายและปฏิบัติจริงสำหรับผู้สูงอายุ พร้อมทั้งผลักดันให้เยาวชนในพื้นที่ทำหน้าที่เป็นอาสาสมัครดิจิทัลชุมชนในการช่วยเหลือและถ่ายทอดความรู้ เพื่อพัฒนาทั้งทักษะและจริยธรรมดิจิทัลไปพร้อมกัน (ผู้ให้สัมภาษณ์ท่านที่ 9, 2569) นอกจากนี้ วัดสามารถมีบทบาทในการสร้างสมดุลระหว่างเทคโนโลยีกับคุณธรรม โดยจัดกิจกรรมธรรมะกับการใช้สื่ออย่างมีสติ ส่งเสริมให้ประชาชนใช้เทคโนโลยีเพื่อการเรียนรู้ การทำสมาธิ การช่วยเหลือกัน และการติดตามข้อมูลที่เป็นประโยชน์ ไม่ใช่ใช้เพื่อความบันเทิงหรือการบริโภคข้อมูลอย่างขาดวิจารณญาณ การพัฒนาคนกลุ่มเปราะบางในยุคใหม่จึงควรมุ่งสร้างพลเมืองดิจิทัลที่มีคุณธรรม ซึ่งสามารถใช้เทคโนโลยีเป็นเครื่องมือยกระดับคุณภาพชีวิตได้จริง (ผู้ให้สัมภาษณ์ท่านที่ 10, 2569)

2.4 ด้านการลดความเสี่ยงจากภัยธรรมชาติและเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ

จากการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ พบว่า การพัฒนาระบบการจัดการภัยพิบัติระดับชุมชนควรเน้นกระบวนการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนเพื่อสร้างความรู้สึกร่วมเป็นเจ้าของและพึ่งพาตนเองได้ โดยมุ่งส่งเสริมให้กลุ่มเปราะบางอย่างผู้สูงอายุและผู้พิการมีความรู้ มีแผนเผชิญเหตุ และได้ฝึกซ้อม

อย่างสม่ำเสมอ ควบคู่กับการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลแจ้งเตือนภัยที่เข้าถึงง่ายและรวดเร็ว นอกจากนี้ ต้องมีการสร้างเครือข่ายอาสาสมัครเพื่อเฝ้าระวังและช่วยเหลือกลุ่มเปราะบางในยามวิกฤติ รวมถึงส่งเสริมบทบาทของวัดให้เป็นศูนย์กลางในการช่วยเหลือและฟื้นฟู เพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตของคนในชุมชนอย่างยั่งยืน (ผู้ให้สัมภาษณ์ท่านที่ 11, 2569)

นอกจากนี้ การรับมือภัยพิบัติอย่างมีประสิทธิภาพไม่ควรทำโดยลำพัง แต่ต้องอาศัยระบบการจัดการภัยพิบัติชุมชนแบบมีส่วนร่วม โดยเริ่มต้นจากการจัดทำแผนที่ความเสี่ยงเพื่อระบุกลุ่มเปราะบางที่ต้องดูแลเป็นพิเศษ พร้อมทั้งกำหนดบทบาทหน้าที่ของสมาชิกอย่างชัดเจน ทั้งการแจ้งเตือน การอพยพ การประสานงานรัฐ และการเตรียมสถานที่รองรับ นอกจากนี้ยังต้องมีการจัดตั้งและฝึกอบรมทีมอาสาสมัครชุมชน รวมถึงจัดซ้อมแผนรับมืออย่างน้อยปีละครั้ง เพื่อสร้างความคุ้นเคยและลดความสูญเสียเมื่อเกิดสถานการณ์จริง (ผู้ให้สัมภาษณ์ท่านที่ 1, 2569ข) ดังนั้น วัดเป็นพื้นที่ปลอดภัยทางกายและใจยามวิกฤติ เพราะประชาชนคุ้นเคยและเข้าถึงง่าย โดยสามารถเป็นศูนย์พักพิง ประสานงาน และฟื้นฟูหลังภัยพิบัติ ขณะที่พระสงฆ์มีบทบาทสำคัญในการช่วยสร้างความสงบและความร่วมมือในชุมชนยามฉุกเฉิน

อภิปรายผล

1. ศึกษาระดับคุณภาพชีวิตของกลุ่มเปราะบางในชุมชนรอบวัดคูหาสวรรค์ อำเภอเมือง จังหวัดพัทลุง พบว่า ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง (ร้อยละ 51.19) และมีกลุ่ม LGBTQ+ เข้าร่วม ซึ่งสะท้อนความจำเป็นในการพัฒนาที่คำนึงถึงมิติเพศภาวะและความเสมอภาคทางสังคม ขณะที่ด้านอายุพบการกระจุกตัวมากที่สุดในกลุ่มอายุต่ำกว่า 20 ปี และ 36 - 40 ปี เท่ากัน รองลงมาคือกลุ่มผู้สูงอายุ 71 - 75 ปี ซึ่งบ่งชี้ถึงภาวะสังคมสูงวัยอย่างสมบูรณ์ ทำให้การพัฒนาชุมชนต้องมุ่งเน้นทั้งกลุ่มเยาวชน แรงงาน และผู้สูงอายุควบคู่กัน โดยเฉพาะการจัดสวัสดิการและระบบสาธารณสุข เนื่องจากข้อมูลจาก TDRI ยืนยันว่ากลุ่มเปราะบาง เช่น ผู้สูงอายุติดเตียงและผู้พิการ ยังคงเผชิญอุปสรรคสำคัญในการเข้าถึงบริการสุขภาพ การเดินทาง การขาดแคลนผู้ดูแล ตลอดจนปัญหาสุขภาพจิตและความยากลำบากในการรับมือกับวิกฤติโรคอุบัติใหม่ (สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย (TDRI), 2567)

ระดับการศึกษา พบว่า ประชาชนส่วนใหญ่มีระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน (ประถมและมัธยมศึกษา) สะท้อนถึงข้อจำกัดด้านทุนมนุษย์ ซึ่งส่งผลกระทบโดยตรงต่อโอกาสการเข้าถึงข้อมูลข่าวสาร การประกอบอาชีพ และการยกระดับคุณภาพชีวิตในระยะยาว แนวทางแก้ไขจึงต้องมุ่งส่งเสริมการศึกษาตลอดชีวิต พัฒนาทักษะอาชีพ และจัดกระบวนการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับบริบทชุมชนเพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการพึ่งพาตนเองได้อย่างยั่งยืน

อาชีพ พบว่า โครงสร้างเศรษฐกิจชุมชนเปลี่ยนจากภาคเกษตรสู่ภาคบริการและแรงงานรับจ้างทั่วไปตามบริบทสังคมเมือง แต่การที่ประชากรส่วนใหญ่เป็นแรงงานนอกระบบ รับจ้างทั่วไป หรือไม่ได้ประกอบอาชีพ ทำให้ขาดความมั่นคงทางรายได้และหลักประกันทางสังคม นำไปสู่ความเสี่ยงต่อภาวะเปราะบางทางเศรษฐกิจ ซึ่งส่งผลกระทบต่อเนื่องซ้ำเติมความสามารถในการเข้าถึงสวัสดิการพื้นฐาน ทั้งด้านสุขภาพและการศึกษาของครัวเรือน

รายได้ พบว่า ประชากรมากกว่า 2 ใน 3 มีรายได้ต่ำกว่า 10,000 บาทต่อเดือน (โดยส่วนใหญ่ต่ำกว่า 5,000 บาท) สะท้อนถึงภาวะความเปราะบางทางเศรษฐกิจขั้นรุนแรงที่ทำให้เสี่ยงต่อปัญหาหนี้สิน ความไม่มั่นคงด้านอาหาร และข้อจำกัดในการเข้าถึงบริการสาธารณสุขที่ดี การพัฒนาจึงต้องเร่งสร้างโอกาสทางเศรษฐกิจ ส่งเสริมการพัฒนาทักษะแรงงาน และจัดสวัสดิการสังคมที่เหมาะสมเพื่อช่วยเหลือเยียวยากลุ่มเปราะบางเหล่านี้อย่างเร่งด่วน

สะท้อนให้เห็นว่า แม้กลุ่มเปราะบางจะเข้าถึงทรัพยากรพื้นฐานได้บ้าง แต่ยังเผชิญข้อจำกัดด้านเศรษฐกิจ สังคม และการพัฒนาศักยภาพอันเนื่องมาจากกลไกภาครัฐและท้องถิ่นในปัจจุบันยังไม่สามารถยกระดับคุณภาพชีวิตได้อย่างเต็มที่ ซึ่งสอดคล้องกับผลวิจัยโครงการ “ดิฉันหาดี” ของกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ในพื้นที่ 5 จังหวัดชายแดนภาคใต้ ที่พบว่าแนวทางแก้ไขปัญหาคือความยากจนอย่างยั่งยืนและเป็นรูปธรรม

คือการใช้ “ทีมปฏิบัติการตำบล” บูรณาการทำงานร่วมกับอาสาสมัครลงพื้นที่ช่วยเหลือรายครัวเรือน (Case Management) โดยมุ่งเน้นการพัฒนาคุณภาพชีวิตครอบคลุม 5 มิติหลัก ได้แก่ การศึกษา สุขภาพ ความเป็นอยู่ อาชีพ และการเข้าถึงบริการภาครัฐ ซึ่งมีประสิทธิภาพและยั่งยืนมากกว่าการให้เพียงเงินสงเคราะห์แบบเดิม (กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์, 2565) การพัฒนาคุณภาพชีวิตกลุ่มเปราะบางรอบวัดคูหาสวรรค์ยังเผชิญความท้าทายสำคัญหลายมิติ โดยด้านการแก้ความยากจนข้ามรุ่นมีค่าเฉลี่ยรายได้ต่ำที่สุดเพราะเน้นเพียงการสงเคราะห์และขาดการฝึกอาชีพเพื่อการพึ่งพาตนเอง ด้านการพัฒนาคนเผชิญปัญหาความเหลื่อมล้ำทางดิจิทัลในกลุ่มผู้สูงอายุและผู้มีรายได้น้อย ขณะที่ด้านความคุ้มครองทางสังคมเข้าถึงการรักษาได้ดีแต่ยังขาดการดูแลแบบองค์รวมเฉพาะบุคคล และด้านภัยธรรมชาติพบว่ากลุ่มเปราะบางมีส่วนร่วมรับมือภัยน้อยที่สุด ซึ่งวิกฤติต่าง ๆ จะส่งผลกระทบซ้ำซ้อนรุนแรงต่อคนกลุ่มนี้ แนวทางแก้ไขในอนาคตจึงต้องปรับเป็นการทำงานเชิงรุก บูรณาการความร่วมมือร่วมกันระหว่างภาครัฐ ภาคประชาสังคม และอาสาสมัครในพื้นที่ เพื่อส่งมอบความช่วยเหลือที่รวดเร็วและตรงจุดอย่างแท้จริง (เพลินเพ็ญ โพธารมภ์, 2564) จากผลการวิจัยนี้ชี้ให้เห็นกลุ่มเปราะบางในชุมชนรอบวัดคูหาสวรรค์มีคุณภาพชีวิตโดยรวมระดับปานกลางและเข้าถึงสวัสดิการรัฐได้ดี แต่ยังเผชิญข้อจำกัดด้านการพัฒนาทุนมนุษย์และการแก้ปัญหาความยากจนข้ามรุ่น ซึ่งส่งผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตในระยะยาว ดังนั้น แนวทางการพัฒนาในอนาคตควรมุ่งเน้นการสร้างโอกาสทางเศรษฐกิจ การพัฒนาทักษะยุคใหม่ การเสริมสร้างศักยภาพในการพึ่งพาตนเอง และการจัดระบบคุ้มครองทางสังคมแบบมีส่วนร่วม เพื่อให้ประชาชนมีความมั่นคงและมีคุณภาพชีวิตที่ดีอย่างยั่งยืน

2. ศึกษาข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตของกลุ่มเปราะบางในชุมชนรอบวัดคูหาสวรรค์ อำเภอเมือง จังหวัดพัทลุง พบว่า การพัฒนาคุณภาพชีวิตของกลุ่มเปราะบางจำเป็นต้องดำเนินการในลักษณะบูรณาการ โดยเปลี่ยนจากการให้ความช่วยเหลือเฉพาะหน้ามาเป็นการมุ่งสร้างศักยภาพให้บุคคล ครอบครัว และชุมชนสามารถพึ่งพาตนเองได้อย่างมั่นคง ซึ่งผลการวิจัยชี้ว่าต้องอาศัยการขับเคลื่อนอย่างเป็นระบบและความร่วมมือจากทุกภาคส่วนในสังคม เช่น ชุมชน วัด พระสงฆ์ หน่วยงานรัฐ ท้องถิ่น ภาคประชาสังคม เอกชน และสถานศึกษา เนื่องจากปัญหาของกลุ่มเปราะบางมีความซับซ้อนและเชื่อมโยงกันในหลายมิติ ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม การศึกษา สุขภาพ เทคโนโลยี รวมถึงความเสี่ยงจากภัยธรรมชาติ ซึ่งแนวทางการบูรณาการร่วมกันนี้เกิดจากการบูรณาการของทุกภาคส่วนในพื้นที่ ตั้งแต่การค้นหาปัญหาจนถึงจัดสรรทรัพยากร โดยขับเคลื่อนผ่านนโยบายที่ชัดเจน ทีมงานที่เสียสละ การใช้ข้อมูลตัดสินใจ งบประมาณที่ยืดหยุ่น และการติดตามประเมินผลอย่างสม่ำเสมอ เพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตให้ดีขึ้นอย่างเป็นรูปธรรมและต่อเนื่อง ดังนี้

2.1 ด้านการแก้ไขปัญหาความยากจนข้ามรุ่นแบบมุ่งเป้า พบว่า การตัดวงจรความยากจนข้ามรุ่นต้องเปลี่ยนจาก “การสงเคราะห์ระยะสั้น” เป็น “การสร้างความสามารถในการพึ่งพาตนเอง” เนื่องจากความยากจนผูกติดกับการขาดโอกาสและทักษะรอบด้าน แนวทางแก้ไขจึงต้องใช้ข้อมูลเป็นฐานในการช่วยเหลือเฉพาะบุคคล/ครัวเรือน มุ่งส่งเสริมทักษะอาชีพที่ตรงความต้องการของตลาด โดยอาศัยความร่วมมือจากทุกภาคส่วนร่วมออกแบบมาตรการที่ครอบคลุมทุกมิติ ทั้งเศรษฐกิจ สังคม การศึกษา และคุณภาพชีวิต

2.2 ด้านการสร้างความปลอดภัยทางสังคมที่เพียงพอและเหมาะสมกับคนทุกช่วงวัย พบว่า กลไกสำคัญในการดูแลกลุ่มเปราะบางคือเครือข่ายและทุนทางสังคมในชุมชน (อสม. ผู้นำชุมชน วัด และภาครัฐ) ซึ่งระบบคุ้มครองทางสังคมต้องปรับเป็น “รูปแบบเชิงรุก” ผ่านการสำรวจและคัดกรองเพื่อทำฐานข้อมูลอย่างต่อเนื่องให้ช่วยเหลือได้ทันเวลาที่

2.3 ด้านการพัฒนาคนสำหรับโลกยุคใหม่ พบว่า กลุ่มเปราะบางยังขาดทักษะดิจิทัลและการเข้าถึงเทคโนโลยี ซึ่งเสี่ยงต่อการสูญเสียโอกาสในยุคเปลี่ยนผ่าน การพัฒนาจึงต้องเชื่อมโยงกับการเสริมทักษะดิจิทัลและการเรียนรู้ตลอดชีวิต โดยสร้างพื้นที่เรียนรู้ที่เน้นการปฏิบัติจริงและมีหลักสูตรที่สอดคล้องกับชุมชน ควบคู่ไปกับการส่งเสริมความรู้เท่าทันสื่อและสารสนเทศเพื่อป้องกันภัยคุกคามออนไลน์ ตลอดจนปลูกฝังคุณธรรม

จริยธรรม เพื่อสร้างพลเมืองดิจิทัลที่มีคุณภาพ ซึ่งจะช่วยลดความเหลื่อมล้ำและหนุนเสริมให้ใช้เทคโนโลยีพัฒนาตนเองและสังคมได้อย่างยั่งยืน

2.4 ด้านการลดความเสี่ยงจากภัยธรรมชาติและการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ พบว่ากลุ่มเปราะบางได้รับผลกระทบจากภัยธรรมชาติรุนแรงกว่ากลุ่มอื่น การพัฒนาคุณภาพชีวิตจึงต้องเชื่อมโยงกับระบบจัดการภัยพิบัติระดับชุมชนที่มีประสิทธิภาพ โดยมุ่งส่งเสริมความรู้และการมีส่วนร่วมในการเตรียมพร้อมรับมือ เช่น การเข้าถึงระบบแจ้งเตือนภัย การจัดทำแผนที่ความเสี่ยงและฐานข้อมูล และการซ้อมแผนเผชิญเหตุเพื่อให้ชุมชนตอบสนองได้รวดเร็ว ลดความสูญเสีย และฟื้นตัวได้ดี พร้อมทั้งกำหนดบทบาทของภาคีเครือข่ายให้ชัดเจนเพื่อสร้างเอกภาพในการบริหารจัดการทรัพยากรชุมชนในระยะยาว

สรุปและข้อเสนอแนะ

ผลการศึกษาคุณภาพชีวิตของกลุ่มเปราะบางในชุมชนรอบวัดคูหาสวรรค์ จังหวัดพัทลุง กลุ่มตัวอย่าง 379 ราย ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง วัยแรงงานและผู้สูงอายุ มีรายได้ต่ำกว่า 10,000 บาท/เดือน พบว่า ในภาพรวมคุณภาพชีวิตอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 2.89$) โดยมีจุดเด่นที่สุดในด้านการลดความเสี่ยงจากภัยธรรมชาติที่ชุมชนมีความพร้อมรับมือแต่ยังขาดการมีส่วนร่วมของกลุ่มเปราะบาง รองลงมาคือด้านความคุ้มครองทางสังคมที่มีจุดเด่นเรื่องการเข้าถึงสิทธิรักษาพยาบาลและเบี้ยยังชีพ และด้านการพัฒนาคนสำหรับโลกยุคใหม่ที่มีการเรียนรู้ในชุมชนแต่ยังขาดทักษะดิจิทัล ขณะที่ด้านที่วิกฤตและควรเร่งพัฒนาที่สุดคือด้านการแก้ไขปัญหาความยากจนข้ามรุ่น ($\bar{X} = 2.59$) เนื่องจากรายได้ไม่เพียงพอและขาดโอกาสฝึกอาชีพจริง ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายและเชิงปฏิบัติ 1) ร่วมกันจัดทำระบบฐานข้อมูลกลุ่มเปราะบางที่ถูกต้องและเป็นปัจจุบัน ทั้งด้านเศรษฐกิจ สุขภาพ การศึกษา และสวัสดิการ เพื่อใช้เป็นเครื่องมือวางแผนช่วยเหลือได้ตรงจุด ลดความซ้ำซ้อน และจัดสรรทรัพยากรได้อย่างมีประสิทธิภาพ 2) มุ่งเน้นการสร้างศักยภาพให้กลุ่มเปราะบางพึ่งพาตนเองได้ในระยะยาว ผ่านการฝึกอบรมอาชีพตรงตามตลาดแรงงาน สนับสนุนวิสาหกิจชุมชน แหล่งทุน และยึดหลักเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อตัดวงจรการส่งต่อความยากจนสู่คนรุ่นต่อไป 3) การพัฒนาทักษะดิจิทัลและการรู้เท่าทันสื่อ เพื่อลดความเหลื่อมล้ำ เพิ่มโอกาสทางสังคม และนำเทคโนโลยีไปใช้ในการประกอบอาชีพ และ 4) ร่วมกันจัดทำแผนที่ความเสี่ยง ระบบแจ้งเตือนภัย ฝึกซ้อมแผนเผชิญเหตุ และใช้วัดเป็นศูนย์กลางช่วยเหลือวิกฤต เพื่อเสริมสร้างความพร้อมและความเข้มแข็งของชุมชนในการรับมือกับภัยธรรมชาติ ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป 1) วิจัยและทดลองใช้รูปแบบการพัฒนาคุณภาพชีวิตกลุ่มเปราะบาง โดยดั่งวัด พระสงฆ์ ชุมชน และภาคีเครือข่ายมาร่วมขับเคลื่อน ใช้หลักธรรมพัฒนาคนควบคู่กับการส่งเสริมเศรษฐกิจและสังคม เพื่อสร้างต้นแบบที่น่าไปขยายผลได้จริง 2) ศึกษาปัจจัยเชิงสาเหตุรอบด้าน (เศรษฐกิจ การศึกษา โครงสร้างครอบครัว ทุนสังคม และสิทธิรัฐ) ด้วยวิจัยเชิงคุณภาพ/ผานวิธี เพื่อสร้างองค์ความรู้เชิงลึกสำหรับแก้ปัญหาความยากจนอย่างตรงจุดและยั่งยืน 3) สร้างหลักสูตรหรือชุดกิจกรรมดิจิทัลสำหรับกลุ่มเปราะบาง (ผู้สูงอายุ ผู้มีรายได้น้อย ผู้ด้อยโอกาส) พร้อมประเมินผลการนำไปใช้ประกอบอาชีพ การรับรู้ข่าวสาร และการปรับตัวเข้าสู่สังคมดิจิทัล และ 4) ศึกษาแบบจำลองการภัยพิบัติที่เหมาะสมกับกลุ่มเปราะบาง โดยเน้นกระบวนการมีส่วนร่วม การนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้แจ้งเตือนภัย และการสร้างเครือข่ายความร่วมมือ (วัด - ชุมชน - รัฐ) เพื่อป้องกันและฟื้นฟูภัยธรรมชาติอย่างมีประสิทธิภาพ

เอกสารอ้างอิง

กรมส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ. (2565). คู่มือการดำเนินงานส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ. เรียกใช้เมื่อ 18 พฤษภาคม 2569 จาก <https://dep.go.th/th/rights-welfares-services/%E0%B8%84%E0%B8%B9%E0%B9%88%E0%B8%A1%E0%B8%B7%E0%B8%AD%E0%B8%84%E0%B8%99%E0%B8%9E%E0%B8%B4%E0%B8%81%E0%B8%B2%E0%B8%A3>

- กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์. (2565). โครงการบูรณาการเพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตกลุ่มเปราะบางรายครัวเรือน “ด้อยจนฮาด” ใน 5 จังหวัดชายแดนภาคใต้. กรุงเทพมหานคร: กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์.
- คณะกรรมการสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2565). แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 (พ.ศ. 2566 - 2570). กรุงเทพมหานคร: สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.
- ปราโมทย์ ประสาทกุล. (2566). สถานการณ์ผู้สูงอายุไทย พ.ศ. 2565. นครปฐม: สถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล.
- ผู้ให้สัมภาษณ์ท่านที่ 1. (10 พ.ค. 2569ก). การพัฒนาคุณภาพชีวิตของกลุ่มเปราะบางในชุมชนรอบวัดคูหาสวรรค์ด้านการแก้ไขปัญหาความยากจนข้ามรุ่นแบบมุ่งเป้า. (พระมหาสราวุธ สราวุธโธ, ผู้สัมภาษณ์)
- _____. (10 พ.ค. 2569ข). การลดความเสี่ยงจากภัยธรรมชาติและ การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ. (พระมหาสราวุธ สราวุธโธ, ผู้สัมภาษณ์)
- ผู้ให้สัมภาษณ์ท่านที่ 2. (10 พ.ค. 2569). การพัฒนาคุณภาพชีวิตของกลุ่มเปราะบางในชุมชนรอบวัดคูหาสวรรค์ด้านการแก้ไขปัญหาความยากจนข้ามรุ่นแบบมุ่งเป้า. (พระมหาสราวุธ สราวุธโธ, ผู้สัมภาษณ์)
- ผู้ให้สัมภาษณ์ท่านที่ 3. (14 พ.ค. 2569). การพัฒนาคุณภาพชีวิตของกลุ่มเปราะบางในชุมชนรอบวัดคูหาสวรรค์ด้านการแก้ไขปัญหาความยากจนข้ามรุ่นแบบมุ่งเป้า. (พระมหาสราวุธ สราวุธโธ, ผู้สัมภาษณ์)
- ผู้ให้สัมภาษณ์ท่านที่ 4. (10 พ.ค. 2569). การพัฒนาคุณภาพชีวิตของกลุ่มเปราะบางในชุมชนรอบวัดคูหาสวรรค์ด้านการแก้ไขปัญหาความยากจนข้ามรุ่นแบบมุ่งเป้า. (พระมหาสราวุธ สราวุธโธ, ผู้สัมภาษณ์)
- ผู้ให้สัมภาษณ์ท่านที่ 5. (17 พ.ค. 2569). การสร้างความคุ้มครองทางสังคมที่เพียงพอและเหมาะสมกับคนทุกช่วงวัย. (พระมหาสราวุธ สราวุธโธ, ผู้สัมภาษณ์)
- ผู้ให้สัมภาษณ์ท่านที่ 6. (21 พ.ค. 2569). การพัฒนาคนสำหรับโลกยุคใหม่. (พระมหาสราวุธ สราวุธโธ, ผู้สัมภาษณ์)
- ผู้ให้สัมภาษณ์ท่านที่ 7. (9 พ.ค. 2569). การพัฒนาคนสำหรับโลกยุคใหม่. (พระมหาสราวุธ สราวุธโธ, ผู้สัมภาษณ์)
- ผู้ให้สัมภาษณ์ท่านที่ 8. (22 เม.ย. 2569). การพัฒนาคนสำหรับโลกยุคใหม่. (พระมหาสราวุธ สราวุธโธ, ผู้สัมภาษณ์)
- ผู้ให้สัมภาษณ์ท่านที่ 9. (10 พ.ค. 2569). การพัฒนาคนสำหรับโลกยุคใหม่. (พระมหาสราวุธ สราวุธโธ, ผู้สัมภาษณ์)
- ผู้ให้สัมภาษณ์ท่านที่ 10. (10 พ.ค. 2569). การพัฒนาคนสำหรับโลกยุคใหม่. (พระมหาสราวุธ สราวุธโธ, ผู้สัมภาษณ์)
- ผู้ให้สัมภาษณ์ท่านที่ 11. (21 พ.ค. 2569). การลดความเสี่ยงจากภัยธรรมชาติและ การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ. (พระมหาสราวุธ สราวุธโธ, ผู้สัมภาษณ์)
- เพลินเพ็ญ โพธารมภ์. (2564). การช่วยเหลือกลุ่มเปราะบางที่ได้รับผลกระทบจากสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019: กรณีศึกษา การช่วยเหลือกลุ่มเปราะบางของกรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการในจังหวัดสระบุรี. ใน วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย (TDRI). (2567). ดัชนีความก้าวหน้าของคนไทย 2567: สังคมสูงวัยและช่องว่างระหว่างวัย. กรุงเทพมหานคร: สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย (TDRI).
- Maslow, A. H. (1943). A Theory of Human Motivation. *Psychological Review*, 50(4), 370-396.